

## ಭಾರತ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳ ಸವಾಲುಗಳು, ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಮತ್ತು ನಿರಂತರತೆ: ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆ ಆಧಾರಿತ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ

ಜ್ಯೋತಿ ನರಗುಂದ<sup>1</sup> ಮತ್ತು ಡಾ. ನಯನತಾರ ನಾಯಕ<sup>2</sup>

<sup>1</sup>ಸಂಶೋಧನಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ, ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ, ಹಂಪಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಹಂಪಿ

<sup>2</sup>ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಬಹುಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ವಿಕಾಶ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರ (ಸಿಎಂಡಿಆರ್), ಧಾರವಾಡ

### Abstract:

ಭಾರತ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಕರಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳು ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೇ ಸಮಾಜದ ಆರ್ಥಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ನವೀಕರಣ, ಕೈಗಾರಿಕೀಕರಣ, ಜಾಗತೀಕರಣ ಮತ್ತು ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಆಧಾರಿತ ಆಧುನಿಕ ಉತ್ಪಾದನಾ ವಿಧಾನಗಳು ಇವರ ಬದುಕು ಹಾಗೂ ಉದ್ಯಮದ ಮೇಲೆ ಹಲವು ಸವಾಲುಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಿವೆ. ಕಚ್ಚಾ ವಸ್ತುಗಳ ಕೊರತೆ, ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗೆ ನೇರ ಪ್ರವೇಶದ ಅಭಾವ, ಮಧ್ಯವರ್ತಿಗಳ ಅತಿವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಆರ್ಥಿಕ ತೊಂದರೆಗಳು, ಯುವ ಪೀಳಿಗೆಯ ಆಸಕ್ತಿಯ ಕೊರತೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಕ ಬೆಂಬಲದ ಕೊರತೆ ಇವು ಪ್ರಮುಖ ಸವಾಲುಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಅಧ್ಯಯನವು ಭಾರತ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳ ಬದಲಾವಣೆ, ನಿರಂತರತೆ ಮತ್ತು ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ಕುರಿತಾಗಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತದೆ. ವಿವಿಧ ರಾಜ್ಯಗಳ ನಿದರ್ಶನಗಳ ಮೂಲಕ ಈ ವೃತ್ತಿಗಳ ವೈವಿಧ್ಯಮಯತೆಯು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ತೀವ್ರತೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗುತ್ತವೆ. ಇಂದಿನ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧಕರು ಹಾಗೂ ನೀತಿನಿರ್ಧಾರಕರು ಈ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವ ಹಾಗೂ ಪುನಶ್ಚೇತನಗೊಳಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕೈಗೊಂಡಿರುವ ಯೋಜನೆಗಳ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿತ್ವವನ್ನೂ ಸಹ ಅಧ್ಯಯನ ಪರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳ ಕೌಶಲ್ಯ, ಸೃಜನಶೀಲತೆ ಮತ್ತು ಪರಂಪರೆಯ ನಂಟು ಇವುಗಳನ್ನು ಆಧುನಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯೊಂದಿಗೆ ಮೇಳೈಸುವ ನವೋದ್ಯಮ ಶಕ್ತಿಯು, ಸುಸ್ಥಿರ ಗ್ರಾಮೀಣ ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ದಾರಿ ನೀಡಬಹುದು ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಈ ಅಧ್ಯಯನದ ಕೇಂದ್ರಬಿಂದುವಾಗಿದೆ.

**Keywords:** ಗ್ರಾಮೀಣ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳು, ಪರಂಪರಾಗತ ವೃತ್ತಿಗಳು, ಆಧುನಿಕತೆ ಮತ್ತು ನವೀಕರಣ, ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ, ಉದ್ಯಮಶೀಲತೆ, ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸವಾಲುಗಳು.

### ಪೀಠಿಕೆ

ಭಾರತವು ವಿವಿಧ ಕಲಾ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಕರಕುಶಲ ವಸ್ತುಗಳ ಅದ್ಭುತ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಭಾರತವು ಬುಡಕಟ್ಟು

ಮತ್ತು ಸಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಜಾನಪದ ಕಲೆಗಳಿಗೆ ತವರೂರಾಗಿದೆ. ಜಾನಪದ ಕಲೆಗಳ ಮತ್ತು ಕರಕುಶಲ ವಸ್ತುಗಳ ತಯಾರಿಕೆಯು ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ

**Please cite this article as:** ಜ್ಯೋತಿ ನರಗುಂದ ಮತ್ತು ನಯನತಾರ ನಾಯಕ. (2025). ಭಾರತ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳ ಸವಾಲುಗಳು, ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಮತ್ತು ನಿರಂತರತೆ: ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆ ಆಧಾರಿತ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ. ಸೃಜನಿ: ಇಂಡಿಯನ್ ಜರ್ನಲ್ ಆಫ್ ಇನ್‌ನೋವೇಟಿವ್ ರೀಸರ್ಚ್ ಅಂಡ್ ಡೆವಲಪ್‌ಮೆಂಟ್, 4(1), 106–115

ಪೀಳಿಗೆಯಿಂದ ಪೀಳಿಗೆಗೆ ಸಾಗಿ ಬಂದಿದೆ. ಭಾರತದ ಈಗ ಕಲೆಗಳು ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅತ್ಯಂತ ಗೌರವಾನ್ವಿತ ಮತ್ತು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದ ಅಂಶವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯೀಕರಣ ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕೀಕರಣ ಗ್ರಾಹಕರಲ್ಲಿ ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಗಮನ ಮತ್ತು ಆಸಕ್ತಿಯ ಕೊರತೆ ತಯಾರಿಕೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಕೊರತೆಯಿಂದಾಗಿ ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಕಲಾ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುತ್ತಿವೆ. ಹಳ್ಳಿಗಳು ಮತ್ತು ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿನ ಜನರು ಬಡಗಿಗಳು ಕಮ್ಮಾರರು ಕುಂಬಾರರು ನೇಕಾರರು ಬಿದಿರು ಕೇಳುವವರು ಮುಂತಾದ ಕರಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳು ಒದಗಿಸುವ ಸೇವೆಗಳಿಗಾಗಿ ಪರಸ್ಪರ ಅವಲಂಬಿತರಾಗಿದ್ದರು ಹಳೆಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ದೈನಂದಿನ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವಾಗಿದ್ದ ಈ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಕಲೆ ಮತ್ತು ಕರಕುಶಲ ವಸ್ತುಗಳು ವೇಗವಾಗಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುತ್ತಿವೆ ಇದು ಬಹಳ ದುಃಖಕರ ಮತ್ತು ದುರದೃಷ್ಟಕರವಾಗಿದೆ. ಇಂಡಿಗೋ ಡೈಯಿಂಗ್, ನೈಸರ್ಗಿಕ ಬ್ಲಾಕ್ ಪ್ರಿಂಟಿಂಗ್ ಕೆಂಪು ಶ್ರೀಗಂಧದಿಂದ ಕೆತ್ತಿದ ವಿಗ್ರಹ ತಯಾರಿಕೆ ಮರದ ಆಟಕೆಗಳು ಜೇಡಿ ಮಣ್ಣಿನ ಕುಂಬಾರಿಕೆ ಕಲ್ಲಿನ ಕೆತ್ತನೆಗಳು ಇವು ಸಹ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುತ್ತಿವೆ. ಈ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳು ಮತ್ತು ಅವರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕೆಲವು ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸುವ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬೇಡಿಕೆ ಮತ್ತು ಕಚ್ಚಾ ವಸ್ತುಗಳ ಕೊರತೆಯಿಂದ ಕರಕುಶಲ ವಸ್ತುಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆಯು ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುತ್ತಿರುವ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಮಿಶ್ರ ಮತ್ತು ಇತರರು (2012) ಇವರ ಲೇಖನ ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ರಾಜಸ್ಥಾನದ ಉದಯಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕುಮಾಪತ ಕರಕುಶಲಗಳು ಬಾರಮಾರಂ ಬಡಿದರು ಗುಜರಾತಿನ ಭುಜ ಕತ್ ಪ್ರದೇಶದ ಕುಂಬಾರರು ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿಯ ಚಾಪೆ ತಯಾರಿಕರು ತಮ್ಮ

ಪಾರಂಪರಿಕ ಉದ್ಯೋಗಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸುವ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಸಂಶೋಧಕರು ಬಿಂಬಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕರಕುಶಲಗಳು ಇರುವ ಪ್ರದೇಶ ಕಚ್ಚಾವಸ್ತು ಸಿಗುವ ಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿರುವ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಂತರ ಅಥವಾ ದೂರದ ದಾರಿಯಿಂದ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಗಳ ಹಾವಳಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದು ಇದು ಕರಕುಶಲಗಳಿಗೆ ಲಾಭ ದೊರಕಿಸುವಲ್ಲಿ ತೊಡಕಾಗಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಬಂದಿದೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಜಜಾಮಾನಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಸಿಗುತ್ತಿದ್ದ ಸತ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಚರ್ಮವು ಈಗ ದೂರದ ದೆಹಲಿ ಖಾನಾಪುರ ಮತ್ತು ಕೊಲ್ಕತ್ತಾ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಕರಕುಶಲಗಳು ಚರ್ಮವನ್ನು ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಉಂಟಾಗಿದೆ ಎಂದು ಈ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.

#### ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶಗಳು

ಈ ಅಧ್ಯಯನದ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶಗಳು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ;

- ಭಾರತ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಆರ್ಥಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಆಧಾರಿತ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು.
- ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಕರಕುಶಲ ಉದ್ಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ಬದಲಾವಣೆಗಳು, ನಿರಂತರತೆ ಮತ್ತು ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದು.

#### ದತ್ತಾಂಶದ ಮೂಲಗಳು ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಯನ ವಿಧಾನ

ಈ ಅಧ್ಯಯನವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ದತ್ತಾಂಶಗಳ ಮೇಲೆ ಆಧಾರಿತವಾಗಿದೆ. ಇದು ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆ ಆಧಾರಿತ ಅಧ್ಯಯನವಾಗಿದೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳ ಬದಲಾವಣೆ, ಸವಾಲುಗಳು ಹಾಗೂ ನಿರಂತರತೆ ಕುರಿತಾದ

ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ವಿವಿಧ ನಿಯತಕಾಲಿಕಗಳಲ್ಲಿನ ಲೇಖನಗಳು, ಸಂಶೋಧನಾ ಪ್ರಬಂಧಗಳು, ಸರ್ಕಾರಿ ವರದಿಗಳು, ಸಮೀಕ್ಷಾ ವರದಿಗಳು ಮತ್ತು ವಿವಿಧ ಆಕರಗಳಲ್ಲಿನ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಮೂಲ ಮಾಹಿತಿಯಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಮೀಕ್ಷಾ ಅಧ್ಯಯನ, ಪ್ರಕರಣ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಸಂಶೋಧನೆ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ವಿಂಗಡಿಸಿ, ಸಮಗ್ರ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

#### ಚರ್ಚೆ ಮತ್ತು ಫಲಿತಾಂಶಗಳು

ಈ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳ ಸವಾಲುಗಳು, ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಮತ್ತು ನಿರಂತರತೆ ಮುಂತಾದ ಅಂಶಗಳ ಕುರಿತಾದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ವಿವರಣಾತ್ಮಕವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ

#### ಭಾರತ ಗ್ರಾಮೀಣ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳ ಸವಾಲುಗಳು, ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಮತ್ತು ನಿರಂತರತೆ

ಅಭಿರಾಮಿ ಮತ್ತು ಇತರರು (2017) ಇವರ ಲೇಖನ ಭಾರತದ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಕರಕುಶಲತೆಯ ಚಿತ್ರಣ ಮತ್ತು ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಭಾರತದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯವು ಒಂದೊಂದು ಕರಕುಶಲ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳಿಗೆ ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಬೇಡಿಕೆಯೂ ಇದೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳು ಜನರಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಉದ್ಯೋಗ ದೊರಕಿಸಿವೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮೇನನ್ (2010) ಇವರು ಕೇರಳದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಕರಕುಶಲಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಗಳ ಮೇಲೆ ಕರಕುಶಲ ಕಾರ್ಮಿಕರು ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅವಲಂಬನೆಯನ್ನು ಅವರು ಕಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಗ್ರಾಹಕರ

ಇಚ್ಛೆ ಮತ್ತು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯ ಕುಶಲ ಕಾರ್ಮಿಕರು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸಿರುವುದು ಮತ್ತು ಬೇಗನೆ ಹಣಗಳಿಸಲು ಒಂದೇ ತರಹದ ವೈವಿಧ್ಯತೆ ಇಲ್ಲದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಸೌಲಭ್ಯಗಳ ಅಲಂಕಾರತೆ ಸಮನ್ವಯದ ಕೊರತೆ ಮತ್ತು ತಿಳುವಳಿಕೆಗಳ ಅಭಾವದಿಂದ ಪಾರಂಪರಿಕ ಕರಕುಶಲತೆಯು ಕುಸಿಯುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಅವರ ಅಧ್ಯಯನ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ಬಕ್ಷಿಯವರು (2023) ಪ್ರಕಾರ ಭಾರತದ ಕರಕುಶಲ ವಸ್ತುಗಳು ಆಳವಾಗಿ ಬೇರೂರಿದೆ ಮತ್ತು ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದು ದೇಶಾದ್ಯಂತ ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ನುರಿತ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳು ಪೋಷಿಸುವೆ. ಆದರೆ ಅವರ ಧಣಿವರಿಯ ಕೈಗಳು ಸೊಗಸಾದ ಸಂಪತ್ತಿನ ವಸ್ತುವನ್ನು ನೇಯುತ್ತವೆ. ಜವಳಿ ಮತ್ತು ಆಭರಣಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಕುಂಬಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಮರ ಗೆಲಸಗಳ ವರೆಗೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿವೆ. ಕಡಿಮೆ ವೇತನ ಸೀಮಿತ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಸಾಲಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವಲ್ಲಿನ ತೊಂದರೆಗಳು ಭಾರತೀಯ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿ ಹಂತದಲ್ಲೂ ಕಾಡುತ್ತವೆ ಜಾಗತೀಕರಣದ ದಾಳಿಯು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಕೌಶಲ್ಯ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಂಡಿದ್ದು ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳು ಆಧುನಿಕ ಉತ್ಪಾದನಾ ತಂತ್ರಗಳಿಗೆ ಶರಣಾಗುವಂತೆ ಒತ್ತಾಯಿಸಿದೆ. ಅವರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ಸಮಾನಾಂತರವಾಗಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಉಪಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿವೆ. ದಸ್ತಕರ್ ಸಶಕ್ತೀಕರಣ ಯೋಜನೆಯ ಸಹಯೋಗದೊಂದಿಗೆ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಹಸ್ತ ಶಿಲ್ಪ ವಿಕಾಸ ಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿಗಳ ವಿಶ್ವಕರ್ಮ ಕೌಶಲ್ ಸಮ್ಮಾನ ಯೋಜನೆ (PMVIKAS) ಈ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿವೆ. ಮೂಲಸೌಕರ್ಯ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ

ಮತ್ತು ಮಾನವ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳಿಗೆ ಬೆಂಬಲವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತವೆ. ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳನ್ನು ಸ್ವ ಸಹಾಯ ಗುಂಪುಗಳು ಮತ್ತು ಸಮಾಜಗಳಾಗಿ ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸುವ ಮೂಲಕ ಈ ಯೋಜನೆಗಳು ಬೃಹತ್ ಉತ್ಪಾದನೆಯ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುವ ಮತ್ತು ಕಚ್ಚಾವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣದ ಆರ್ಥಿಕತೆಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಗುರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ವಿನ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ನವೀಕರಣಗಳು ಕಾರ್ಯಗಾರಗಳು ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಮೂಲಕ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳು ವಾಣಿಜ್ಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಬುದ್ಧಿಮತ್ತೆ ಹೊಸ ತಂತ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಸಮಕಾಲೀನ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳ ಆದ್ಯತೆಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಮೂಲ ಮಾದರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಜ್ಜುಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಭಾರತೀಯ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳ ಕೌಶಲ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೂಡಿಕೆ ಮಾಡುವುದು ಕೇವಲ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಮೀರಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಸುಸ್ಥಿರ ಮತ್ತು ಸಮಗ್ರ ಆರ್ಥಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ಲೇಖಕರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ.

ಜೇನಾ (2008) ಅವರ ಅಧ್ಯಯನವು ಭಾರತೀಯ ಆರ್ಥಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ-ಆರ್ಥಿಕ ಪಾತ್ರದ ಆಳವಾದ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳು ಅಸಂಘಟಿತ ವಲಯದ ನಿರ್ಣಾಯಕ ಭಾಗವಾಗಿದ್ದು, ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಕರಕುಶಲ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮೀಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಜನರಿಗೆ ಜೀವನೋಪಾಯದ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಸಂಶೋಧನೆಯು ಒತ್ತಿಹೇಳುತ್ತದೆ. ಅವರ ಕೊಡುಗೆಯ ಹೊರತಾಗಿಯೂ, ಈ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ನೀತಿಗಳಿಂದ ಹೊರಗಿಡಲಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅಧ್ಯಯನವು

ಗಮನಸೆಳೆದಿದೆ. ಗುರುತಿಸಲಾದ ಪ್ರಮುಖ ಸವಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕ ಉಪಕರಣಗಳು ಮತ್ತು ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶದ ಕೊರತೆ, ಸೀಮಿತ ಸಾಲದ ಲಭ್ಯತೆ, ಕಳಪೆ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯ ಮತ್ತು ನೇರ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸಂಪರ್ಕಗಳ ಕೊರತೆ ಸೇರಿವೆ. ಆರ್ಥಿಕ ಸೇರ್ಪಡೆ, ಕೌಶಲ್ಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಪ್ರವೇಶದ ಮೂಲಕ ಗ್ರಾಮೀಣ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವ ಸಮಗ್ರ ನೀತಿ ಚೌಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಜೇನಾ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಕೆಲಸವು ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಕೇತಗಳಾಗಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಆರ್ಥಿಕ ಏಜೆಂಟ್‌ಗಳಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸುವ ತುರ್ತು ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಒತ್ತಿಹೇಳುತ್ತದೆ.

ದಾಸ್, ಕೇಶಬ್ (2011) ಅವರು ತಮ್ಮ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಉದಾರೀಕರಣದ ನಂತರದ ಆರ್ಥಿಕ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮತ್ತು ಸಣ್ಣ ಉದ್ಯಮಗಳ (MSEs) ದೊಡ್ಡ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ದಾಸ್ ಪರಿಶೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆರ್ಥಿಕ ಸುಧಾರಣೆಗಳು ನಗರ ವಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಧೆ ಮತ್ತು ನಾವೀನ್ಯತೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದ್ದರೂ, ಅವು ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರತಿಕೂಲ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿವೆ ಎಂದು ಅಧ್ಯಯನವು ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಅಗ್ಗದ ಯಂತ್ರ-ನಿರ್ಮಿತ ಸರಕುಗಳ ಒಳಹರಿವಿನೊಂದಿಗೆ, ಗ್ರಾಮೀಣ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳಿಂದ ಕೈಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಉತ್ಪನ್ನಗಳು ತಮ್ಮ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿವೆ, ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಆದಾಯ ಮತ್ತು ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಕುಸಿತ ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ನೇಯ್ಗೆ, ಕುಂಬಾರಿಕೆ, ಚರ್ಮದ ಕೆಲಸ ಮತ್ತು ಮರದ ಕೆತ್ತನೆಯಂತಹ ಕುಶಲಕರ್ಮಿ ಆಧಾರಿತ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಿಗೆ ನೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಗಮನ ಬೇಕು ಎಂದು ದಾಸ್ ಒತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ವಲಯವನ್ನು ಪುನರುಜ್ಜೀವನಗೊಳಿಸಲು

ಕುಶಲಕರ್ಮಿ ಸಮೂಹಗಳ ರಚನೆ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಸೌಲಭ್ಯ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಮತ್ತು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಕುಶಲಕರ್ಮಿ ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ವೃತ್ತಿಪರ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಅವರು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಸರ್ಕಾರ್ (2016) ಅವರ ಅಧ್ಯಯನವು ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳದ ಆಯ್ದ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿದೆ. ಇದು ಗ್ರಾಮೀಣ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕೈಮಗ್ಗ ಮತ್ತು ಚಿರಾಕೋಟಾ ವಲಯಗಳ ಅನಿಶ್ಚಿತ ಜೀವನೋಪಾಯದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳು ಕಾಲೋಚಿತ ಬೇಡಿಕೆ, ಮಧ್ಯವರ್ತಿಗಳಿಂದ ಶೋಷಣೆ, ಬ್ಯಾಂಡಿಂಗ್ ಕೊರತೆ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಹಿಕ ಚೌಕಾಸಿಯ ಅನುಪಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಮಹಿಳಾ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳು ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಸಾಮಾಜಿಕ-ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ನಿರ್ಬಂಧಗಳು, ಸೀಮಿತ ಚಲನಶೀಲತೆ ಮತ್ತು ವೇತನ ಅಸಮಾನತೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸ್ವ-ಸಹಾಯ ಗುಂಪುಗಳ (SHGs) ರಚನೆ, ನೇರ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಮಧ್ಯಸ್ಥಿಕೆಗಳು (ಮೇಳಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರದರ್ಶನಗಳಂತಹವು), ಆರ್ಥಿಕ ಸಾಕ್ಷರತಾ ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು NGO ವೇದಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಪ್ರಚಾರವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಬಹುಮುಖಿ ವಿಧಾನವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನವು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಬಡತನ ನಿರ್ಮೂಲನೆ ಮತ್ತು MGNREGA ನಂತರ ಗ್ರಾಮೀಣ ಉದ್ಯೋಗ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂದು ಸರ್ಕಾರ್ ತಮ್ಮ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕಾಮತ್, ಎಸ್. ವಿ. (2020) ರವರು ತಮ್ಮ ಸಮಗ್ರ ನೀತಿ-ಕೇಂದ್ರಿತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ, ಭಾರತದಾದ್ಯಂತ ಗ್ರಾಮೀಣ ಕುಶಲಕರ್ಮಿ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿನ ಕುಸಿತಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಕಾಮತ್

ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಗರೀಕರಣ, ಜಾಗತೀಕರಣ ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕ ಮತ್ತು ಸಂಶ್ಲೇಷಿತ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಕಡೆಗೆ ಗ್ರಾಹಕರ ಆದ್ಯತೆಗಳಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆಯು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಕರಕುಶಲ ವಸ್ತುಗಳ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿದೆ. ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜರ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿ ಲಾಭದಾಯಕತೆಯ ಕೊರತೆಯಿಂದಾಗಿ ಯುವ ಪೀಳಿಗೆಯ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳು ನಗರ ಉದ್ಯೋಗಗಳಿಗೆ ತೆರಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಸರ್ಕಾರಿ ನೀತಿಯ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ "ಕರಕುಶಲ ಪುನರುಜ್ಜೀವನ"ಕ್ಕೆ ಅಧ್ಯಯನವು ಕರೆ ನೀಡುತ್ತದೆ, ಅಲ್ಲಿ ಕರಕುಶಲ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮ (ಕರಕುಶಲ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮ), ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆ ಅಭಿಯಾನಗಳು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣದೊಂದಿಗೆ ಸಂಯೋಜಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಕುಶಲಕರ್ಮಿ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು, ತೆರಿಗೆ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು, ಕರಕುಶಲ ದಾಖಲಾತಿ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕೌಶಲ್ಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಗೆ ಕರಕುಶಲ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸಂಯೋಜಿಸುವಂತಹ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕಾಮತ್ ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸುಸ್ಥಿರ ಜೀವನೋಪಾಯವನ್ನು ಖಾತ್ರಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಭಾರತದ ಅಮೂರ್ತ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವ ಮತ್ತು ಉತ್ತೇಜಿಸುವ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಅವರ ಕೆಲಸ ಒತ್ತಿಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಸಿಂಗ್, ಎ., & ಕುಮಾರಿ, ಪಿ. (2023) ಈ ಅಧ್ಯಯನವು ಡಿಜಿಟಲ್ ಸೇರ್ಪಡೆಯ ಮೂಲಕ ಗ್ರಾಮೀಣ ಕುಶಲಕರ್ಮಿ ಉದ್ಯಮಗಳ ರೂಪಾಂತರದ ಮೇಲೆ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸುತ್ತದೆ. ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ರಾಜಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿನ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ, ಅಮೆಜಾನ್ ಕಾರಿಗರ್, ಇಂಡಿಯಾ ಹ್ಯಾಂಡ್‌ಮೇಡ್ ಮತ್ತು ಫ್ಲಿಪ್‌ಕಾರ್ಟ್, ಸಮರ್ಥನಾ ನಂತರ ಇ-ಕಾಮರ್ಸ್ ಪ್ಲಾಟ್ಫಾರ್ಮ್‌ಗಳನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳು ನೇರವಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮತ್ತು ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ

ಗ್ರಾಹಕರನ್ನು ತಲುಪಬಹುದು, ಇದು ಉತ್ತಮ ಲಾಭ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯವರ್ತಿಗಳಿಂದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಲೇಖಕರು ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಡಿಜಿಟಲ್ ಪರಿಕರಗಳ ಲಾಭ ಪಡೆಯಲು ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಕೌಶಲ್ಯ, ಮೂಲಸೌಕರ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾಕ್ಷರತೆಯನ್ನು ಅನೇಕ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳು ಹೊಂದಿರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಗಮನಿಸುತ್ತಾ, ಅಧ್ಯಯನವು ಡಿಜಿಟಲ್ ಅಂತರವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಸಂಶೋಧಕರು ಉದ್ದೇಶಿತ ಡಿಜಿಟಲ್ ಸಾಕ್ಷರತಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು, ಸಬ್ಸಿಡಿ ಸ್ಕಾಫೋಲ್ಡ್‌ಗಳು ಮತ್ತು ಇಂಟರ್ನೆಟ್ ಪ್ರವೇಶ, ಉತ್ಪನ್ನ ಛಾಯಾಗ್ರಹಣ ಮತ್ತು ವಿವರಣೆ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳಿಗೆ ಡಿಜಿಟಲ್ ಪರಿಸರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ರಚಿಸಲು ಎನ್ವಿಒಗಳು ಮತ್ತು ಖಾಸಗಿ ವೇದಿಕೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಪಾಲುದಾರಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಮಹೇಂದರ್‌ಗಢ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ (ಯಾದವ್, 2025) ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನಡೆಸಲಾದ ಸಂಶೋಧನೆಯು ಜಾದುಪುರ, ಗೋಡ್ ಮತ್ತು ಭೋಜಸ್ಸಂತಹ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿನ ಗ್ರಾಮೀಣ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ-ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದೆ. ಅನೇಕ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಉದ್ಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ, ಅವರು ಕುಸಿಯುತ್ತಿರುವ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಬೇಡಿಕೆ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಅಭದ್ರತೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಸಂಶೋಧನೆಗಳು ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸಿವೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಕರಕುಶಲತೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸುಧಾರಿತ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ತಂತ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರದ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪದ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನವು ಒತ್ತಿಹೇಳಿತು.

**ಕರ್ನಾಟಕದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳ ಸವಾಲುಗಳು, ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಮತ್ತು ನಿರಂತರತೆ**

ಕರ್ನಾಟಕದ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಗೊಂಬೆ ತಯಾರಕರು ಮೈಸೂರು ಗಂಧದ ಮತ್ತು ಶೀಶಮ ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ಕರಕುಶಲ ತಯಾರಿಕರು ಮತ್ತು ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್‌ನ

ಬಿದರಿನ ವಸ್ತುಗಳ ತಯಾರಕರು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ಮೂಲ ವಸ್ತುಗಳ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಈ ಲೇಖನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉತ್ಪಾದನೆಗೆ ಕರಕುಶಲಗಳ ಕೊಡುಗೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಸರಕಾರದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಕೃತ ದಾಖಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾದ ಮಾಹಿತಿ ಇಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಅವರ ಸಂಪೂರ್ಣ ಚಿತ್ರಣಕ್ಕಾಗಿ ಸಮಗ್ರ ಸಮೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಸಂಶೋಧಕರು ಸಲಹೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ನೆಟವರ್ಕ್ ಇಂಡಿಯನ್ ಕಲ್ಚರಲ್ ಎಂಟರ್‌ಪ್ರೈಸಸ್ (2022) ಭಾರತದ ನಶಿಸುತ್ತಿರುವ ಟೆರಾಕೋಟಾ ಪೋಟ್ಟರಿಗಳ ಉಳಿಸುವಿಕೆಗಾಗಿ ಟೆರಾಕೋಟಾ ಬೈ ಸಾಟಿ ಎನ್ನುವ ಒಂದು ಪ್ರಯತ್ನವೂ ನಡೆದಿರುವುದು ಈ ಲೇಖನದಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಸಾಚಿ ತ್ರಿಪಾಟಿ ಎನ್ನುವವರು ಪಾರಂಪರಿಕ ಕುಂಬಾರರನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಕುಶಲತೆ ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಇ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ಮೂಲಕ ಈ ವಸ್ತುಗಳ ಪರಿಚಯ ಪ್ರಚಾರ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವಲ್ಲಿ ಈ ಮಿಷನ್ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಇಂತಹ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಪಾರಂಪರಿಕ ಕಸಬುಗಳನ್ನು ಪುನರುಜ್ಜೀವನಗೊಳಿಸಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಬಹುದು.

ಹೆಗ್ಡೆ (2005) ಅವರ ಅಧ್ಯಯನವು ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಧಾರವಾಡ, ಬೆಳಗಾವಿ ಮತ್ತು ಹಾವೇರಿಯಂತಹ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಗ್ರಾಮೀಣ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ-ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳ ವಿವರವಾದ ವಿವರವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿರುವ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದವರು ಮತ್ತು ಕಮ್ಮಾರ, ನೇಯ್ಗೆ, ಕುಂಬಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಮರಗೆಲಸದಂತಹ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಅಧ್ಯಯನವು ಕಂಡುಹಿಡಿದಿದೆ. ಅವರ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯ ಹೊರತಾಗಿಯೂ, ಆಧುನಿಕರಣ ಮತ್ತು ಯಂತ್ರ-ನಿರ್ಮಿತ ಸರಕುಗಳ

ಒಳಹರಿವಿನಿಂದಾಗಿ ಈ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳು ಬೇಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತೀವ್ರ ಕುಸಿತವನ್ನು ಎದುರಿಸಿದರು. ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ಬೆಂಬಲದ ಕೊರತೆ, ಅನಿಯಮಿತ ಆದಾಯ ಮತ್ತು ಔಪಚಾರಿಕ ತರಬೇತಿಯ ಅನುಪಸ್ಥಿತಿಯು ಪ್ರಮುಖ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಈ ನಶಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಕರಕುಶಲ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಪುನರುಜ್ಜೀವನಗೊಳಿಸಲು ಸಮುದಾಯ ಆಧಾರಿತ ಸಹಕಾರಿ ಮಾದರಿಗಳು, ಹಣಕಾಸು ಸಬ್ಸಿಡಿಗಳು ಮತ್ತು ಕೌಶಲ್ಯ ಉನ್ನತೀಕರಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಸೂಚಿಸಿದರು.

ಗೌಡ, ಆರ್. ಎಂ. (2010) ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮಟ್ಟದ ಅಧ್ಯಯನವು ಮರದ ಆಟಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಕರಕುಶಲ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿಗೆ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾದ ರಾಮನಗರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಚನ್ನಪಟ್ಟಣ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿನ ಕುಂಬಾರಿಕೆ ಕರಕುಶಲತೆಯ ಮೇಲೆ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸುತ್ತದೆ. ನಗರ ವಲಸೆ, ಸೀಮಿತ ಕಚ್ಚಾ ವಸ್ತುಗಳ ಲಭ್ಯತೆ, ನಾವೀನ್ಯತೆಯ ಕೊರತೆ ಮತ್ತು ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ಮತ್ತು ಸೆರಾಮಿಕ್ ಸರಕುಗಳಿಂದ ಸ್ಪರ್ಧೆ ಎಂಬ ಹಲವಾರು ಅಂಶಗಳಿಂದಾಗಿ ಕುಂಬಾರಿಕೆ ವೃತ್ತಿ ಮತ್ತು ಕರಕುಶಲತೆಯ ಕೆಲಸಗಳು ಕುಸಿತ ಕಂಡಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅಧ್ಯಯನವು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಕಡಿಮೆ ಆದಾಯದ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಯುವ ಪೀಳಿಗೆ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಕರಕುಶಲ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲು ಆಸಕ್ತಿ ಹೊಂದಿಲ್ಲ ಎಂದು ತೋರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಗ್ರಾಮೀಣ ಕರಕುಶಲ ವಸ್ತುಗಳ ಸುಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಾಯೋಜಿತ ವಿನ್ಯಾಸ ತರಬೇತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು, ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಯೋಜನೆಗಳು ಮತ್ತು ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ವೇದಿಕೆಗಳ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಗೌಡರವರು ಒತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಪಾಟೀಲ್, ಬಿ.ಎಸ್. (2015) ಈ ಅಧ್ಯಯನವು ಕರ್ನಾಟಕದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಕರ್ಮ (ಬಡಗಿಗಳು ಮತ್ತು ಕಮ್ಮಾರರು), ಮದಾರ್ಗಗಳು (ಚಮ್ಮಾರರು) ಮತ್ತು ಕುರುಬರು (ನೇಕಾರರು)

ನಂತಹ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಕುಶಲಕರ್ಮಿ ಸಮುದಾಯಗಳು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತದೆ. ಆಧುನೀಕರಣದ ಆರಂಭದೊಂದಿಗೆ, ಅನೇಕ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳು ದೈನಂದಿನ ಕೂಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕ, ನಿರ್ಮಾಣ ಕೆಲಸ ಅಥವಾ ಸಣ್ಣ ವ್ಯವಹಾರದಂತಹ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಲ್ಲದ ಉದ್ಯೋಗಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಳಾಂತರಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಔದ್ಯೋಗಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯು ಸಾಮಾಜಿಕ-ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಿಘಟನೆ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ದುರ್ಬಲತೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಈ ಅಧ್ಯಯನವು ಲಿಂಗ ಆಧಾರಿತ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಸಹ ಪರಿಶೋಧಿಸುತ್ತದೆ, ಅಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳು ದುಪ್ಪಟ್ಟು ಅಂಚಿನಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಸ್ಥಳೀಯ ಪಠ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕುಶಲಕರ್ಮಿ ವಿಷಯವನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವುದು, ಕುಶಲಕರ್ಮಿ ಸಾಲ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವುದು ಮತ್ತು ತಾಲೂಕು ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ನಿಯಮಿತ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳು ಮತ್ತು ಕರಕುಶಲ ಮೇಳಗಳನ್ನು ಆಯೋಜಿಸಲು ಪಾಟೀಲ್ ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಕುಮಾರಿ, ಎನ್. & ರಾವ್, ಎಲ್. (2019) ಈ ಅಧ್ಯಯನವು ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇಳಕಲ್ ಸೀರೆ ನೇಕಾರರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತದೆ. ಇಳಕಲ್ ಸೀರೆಗಳು ರಾಜ್ಯಾದ್ಯಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೂ, ನೇಕಾರರು ಏರಿಳಿತದ ಆದಾಯ, ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ಕಚ್ಚಾ ವಸ್ತುಗಳ ವೆಚ್ಚ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯವರ್ತಿಗಳ ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. GI ಟ್ಯಾಗ್‌ಗೆ ಮತ್ತು "ನೇಕರ್ ಸಮ್ಮಾನ್ ಯೋಜನೆ" ಯಂತಹ ಯೋಜನೆಗಳಂತಹ ಸರ್ಕಾರಿ ಉಪಕ್ರಮಗಳು ಭಾಗಶಃ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿವೆ ಎಂದು ಅಧ್ಯಯನವು ಗಮನಿಸುತ್ತದೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ, ಅಂತಹ ಯೋಜನೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅರಿವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ. ಲೇಖಕರು ಡಿಜಿಟಲ್ ಸಾಕ್ಷರತಾ ತರಬೇತಿ, ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ನೇರ ಇ-ಕಾಮರ್ಸ್ ವೇದಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ನೇಕಾರರ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳನ್ನು ಬಲಪಡಿಸುವುದನ್ನು ಸುಸ್ಥಿರ ಪರಿಹಾರಗಳಾಗಿ ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಶಾಂತಲಾ, ಎಂ. (2022) ಈ ಅಧ್ಯಯನವು ಗದಗ ಮತ್ತು ಕೊಪ್ಪಳದಂತಹ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಸೂತಿ, ಬುಟ್ಟಿ ತಯಾರಿಕೆ, ಗೊಂಬೆ ತಯಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಕೈಮಗ್ಗ ನೇಯ್ಗೆಯಂತಹ ಕರಕುಶಲ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಮಹಿಳಾ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಶಾಂತಲಾ ಅವರ ಇತ್ತೀಚಿನ ಕೆಲಸವು ಲಿಂಗ-ಕೇಂದ್ರಿತ ಒಳನೋಟಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಮನೆಯ ಆರ್ಥಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಮಹಿಳಾ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳಿಗೆ ಮನ್ನಣೆ ಇಲ್ಲ, ವೇತನ ಅಸಮಾನತೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಸೀಮಿತ ಚಲನಶೀಲತೆ ಮತ್ತು ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಅಧ್ಯಯನವು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಸಾಮೂಹಿಕ ಉತ್ಪಾದನೆ ಮತ್ತು ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಚೌಕಾಸಿ ಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಆದಾಯವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸ್ವಸಹಾಯ ಗುಂಪುಗಳ (SHG) ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಅಧ್ಯಯನವು ಒತ್ತಿಹೇಳುತ್ತದೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಮಹಿಳಾ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳನ್ನು ಸಬಲೀಕರಣಗೊಳಿಸಲು ಹೆಚ್ಚಿನ SHG ಆಧಾರಿತ ಉದ್ಯಮ ತರಬೇತಿ, ಮೈಕ್ರೋಕ್ರೆಡಿಟ್ ಪ್ರವೇಶ ಮತ್ತು "ಸಂತೆ" ಯಂತಹ ರಾಜ್ಯ ಮಟ್ಟದ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳಲ್ಲಿ ನಿಯಮಿತವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆಯನ್ನು ಇದು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡುತ್ತದೆ.

#### ಸಮಾರೋಪ ಮತ್ತು ನೀತಿ ನಿರೂಪಣೆಗೆ ಸಲಹೆಗಳು

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪಾರಂಪರಿಕ ಕರಕುಶಲತೆಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ವಿವಿಧ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿವೆ. ಇವು ನಮ್ಮ ಕಲೆ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಮತ್ತು ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊರಜಗತ್ತಿಗೆ ತೋರಿಸುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳಿಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮತ್ತು ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮನ್ನಣೆ ಮತ್ತು ಬೇಡಿಕೆ ಇದೆ ಆದರೆ ಇವುಗಳ ಉಳಿಯುವಿಕೆಯು ಈಗಿನ ಆಧುನಿಕ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗಿ ಉಳಿದಿದೆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ

ಕರಕುಶಲ ವಸ್ತುಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯತೆ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೂ ಉಂಟಾಗಿದೆ. ಕಚ್ಚಾ ವಸ್ತುಗಳ ಕೊರತೆಯನ್ನು ನೀಗಿಸುವಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ಇ ವಾಣಿಜ್ಯದ ಅರಿವು ಮತ್ತು ಹಣಕಾಸಿನ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿ ಉದ್ಯೋಗಗಳನ್ನು ಸಶಕ್ತವಾಗಿ ಮಾಡಿದರೆ ಮುಂದಿನ ಪೀಳಿಗೆ ಯು ನಮ್ಮ ಕಲೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವಲ್ಲಿ ದಾರಿಯಾಗಬಹುದು. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಕಲೆ ಮತ್ತು ಕಸಬುಗಳಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಹಣ ಗಳಿಸುವ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿ ಅಲ್ಲದೆ ಅವುಗಳ ಮೂಲ ಮೌಲ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಉಳಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ

ಆಧುನಿಕರಣವು ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳ ಜೀವನೋಪಾಯದ ಸುಸ್ಥಿರತೆಯ ಮೇಲೆ ನಕಾರಾತ್ಮಕ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಈ ಅಧ್ಯಯನದ ಅವಲೋಕನ ಮತ್ತು ವಿವರಣಾತ್ಮಕ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ, ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಕರಕುಶಲ ವಸ್ತುಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಉತ್ತೇಜನಕ್ಕೆ ಹಲವು ಪ್ರಮುಖ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಬಹುದು. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ, ಕರಕುಶಲಿಗಳ ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಮತ್ತು ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಆಧುನಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ, ಉಪಕರಣಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧಿತ ಕೌಶಲ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ನೀಡುವುದು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ, ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಖಾಸಗಿ ವಲಯಗಳ ಸಹಭಾಗಿತ್ವದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಸುಲಭ ಸಾಲ, ಸಬ್ಸಿಡಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ ಇ-ಮಾರ್ಕೆಟಿಂಗ್ ವೇದಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ಕರಕುಶಲಿಗಳಿಗೆ ಹಣಕಾಸು ಮತ್ತು ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಬೆಂಬಲವನ್ನು ಒದಗಿಸಬೇಕು. ಕಚ್ಚಾ ವಸ್ತುಗಳ ಸುಲಭ ಲಭ್ಯತೆಯನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸುವ ಮೂಲಕ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಗಳ ಮೇಲಿನ ಅವಲಂಬನೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದು ಸಹ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇ-ವ್ಯಾಪಾರ

ವೇದಿಕೆಗಳ ಬಳಕೆಯಿಂದ ಜಾಗತಿಕ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಲು ಕರಕುಶಲಿಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಬೇಕು. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಕಲಾ ಶೈಲಿಗಳಿಗೆ ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ನೀಡಲು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಮತ್ತು ಮೇಳಗಳು ಅತಿ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗುತ್ತವೆ. ಜೊತೆಗೆ, ಯುವ ಜನಾಂಗವನ್ನು ಈ ವೃತ್ತಿಗಳತ್ತ ಆಕರ್ಷಿಸಲು ಜಾಗೃತಿ ಅಭಿಯಾನಗಳು, ತರಬೇತಿ ಶಿಬಿರಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಧೋರಣೆಗಳು ಅಗತ್ಯವಿವೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಕ್ರಮಗಳು ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ಬರದಿದ್ದರೆ, ನಮ್ಮ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆ ಮತ್ತು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಜ್ಞಾನದ ನಾಶ ಸಾಧ್ಯತೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಆಧುನಿಕ ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕರಕುಶಲ ವೃತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಿರತೆ ಮತ್ತು ಗೌರವವನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ಸರ್ಕಾರ, ಖಾಸಗಿ ವಲಯ, ಧೋರಣಾ ರೂಪಿಕರು ಮತ್ತು ಸಮಾಜದ ವಿವಿಧ ಅಂಗಗಳು ಸಂಯೋಜಿತ ಹಾಗೂ ದಿಟ್ಟ ನಿರ್ಧಾರಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ.

#### ಪರಾಮರ್ಶನ/ಆಕರ ಗ್ರಂಥಗಳು

- ಅಭಿರಾಮಿ, ಪಿ.ಎಂ., ವೇಲ್‌ವನ್, ಎಸ್., ಅರುಣ್ ಕುಮಾರ್, ವಿ., ವಿಜಯ್ ಆನಂದ್, ಜೆ., ಶಿವಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ, ಎನ್., ಮತ್ತು ಜಿ. ಅಭಿರಾಮಿ (2017). ಭಾರತೀಯ ಕರಕುಶಲ ವಸ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಕುಶಲಕರ್ಮ ಸಮುದಾಯ ಎದುರಿಸಿದ ಸವಾಲುಗಳು. ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆರ್ಥಿಕ ಸಂಶೋಧನಾ ಜರ್ನಲ್. 14(7).
- ಅಮಿತ್ ಮಿತ್ರ ರಾಕೇಶ್ ಅಗರ್ವಾಲ್ ಮೀರಾ ಅಯ್ಯರ್. (2012). ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳ ಹೇಳಲಾಗದ ಕಥೆ. ಡೌನ್ ಟು ಅರ್ಥ್. 20(16). 34–38.
- ಬಕ್ಷಿರಿಯಾ (2023, ಜೂನ್ 30). ಭಾರತೀಯ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳು ಸಂಕಷ್ಟದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ ಇವರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿ. ಹಿಂದುಸ್ತಾನ್ ಟೈಮ್ಸ್.

- ದಾಸ್, ಕೆ. (2011). ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮತ್ತು ಸಣ್ಣ ಉದ್ಯಮಗಳು: ನೀತಿ ಮತ್ತು ಕಾಳಜಿಗಳು. ಮ್ಯಾಕ್ಮಿಲನ್ ಪ್ರಕಾಶನ.
- ದಾಸ್, ಕೆ. (2011). ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮತ್ತು ಸಣ್ಣ ಉದ್ಯಮಗಳು: ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಯುಗ. ರೂಟೆಡ್ಜ್ ಇಂಡಿಯಾ.
- ಗೌಡ, ಆರ್. ಎಂ. (2010). ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಕರಕುಶಲ ವಸ್ತುಗಳ ಕುಸಿತ: ಚೆನ್ನಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಕುಂಬಾರಿಕೆಗಳ ಪ್ರಕರಣ ಅಧ್ಯಯನ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಜರ್ನಲ್, 29(3), 345–360.
- ಹೆಗ್ಡೆ, ಎಂ. (2005). ಕರ್ನಾಟಕದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ-ಆರ್ಥಿಕ ವಿವರ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಬದಲಾವಣೆ ಸಂಸ್ಥೆ.
- ಜೆನಾ, ಪಿ. ಕೆ. (2008). ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳು ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ. ಹಿಮಾಲಯ ಪಬ್ಲಿಷಿಂಗ್ ಹೌಸ್ ಪ್ರೆಸ್. ಲಿಮಿಟೆಡ್.
- ಜೆನಾ, ಪಿ. ಕೆ. (2008, ನವೆಂಬರ್). ಭಾರತೀಯ ಕರಕುಶಲ ವಸ್ತುಗಳ ಜಾಗತೀಕರಣ: ಮಾನವ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ವಿಧಾನ. ಒಡಿಶಾ ವಿಮರ್ಶೆ, 19–25.
- ಕಾಮತ್, ಎಸ್.ವಿ.(2020). ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳನ್ನು ಪುನರುಜ್ಜೀವನಗೊಳಿಸುವುದು: ನೀತಿ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ. ಜರ್ನಲ್ ಆಫ್ ರೂರಲ್ ಡೆವಲಪ್‌ಮೆಂಟ್ ಅಂಡ್ ಪಾಲಿಸಿ. 9(2),45–60.
- ಕಾಮತ್, ಎಸ್.ವಿ. (2020). ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಕುಶಲಕರ್ಮಿತ್ವವನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವುದು. ಜರ್ನಲ್ ಆಫ್ ರೂರಲ್ ಡೆವಲಪ್‌ಮೆಂಟ್ ಅಂಡ್ ಪಾಲಿಸಿ. 9(2),45–60.

- ಕುಮಾರಿ, ಎನ್. & ರಾವ್, ಎಲ್. (2019). ಇಳಕಲ್ ಕೈಮಗ್ಗ ನೇಕಾರರು: ಸುಸ್ಥಿರತೆ ಮತ್ತು ಜೀವನೋಪಾಯದ ಅಧ್ಯಯನ. ಕರ್ನಾಟಕ ಜರ್ನಲ್ ಆಫ್ ಸೋಶಿಯಲ್ ಸೈನ್ಸಸ್, 15(1), 101–117.
- ಮೆನನ್ ವಿ (2010). ಹಾರ್ಟ್ ಆಫ್ ಮಾರ್ಕೆಟಿಂಗ್ ವಿಲೇಜ್ ಕ್ರಾಫ್ಟ್, ರಿಸೆಷನ್ ಅನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಲು ಪರಿಮಾಣಾತ್ಮಕ ಮಾರ್ಕೆಟಿಂಗ್ ಅನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸುವಲ್ಲಿನ ಸವಾಲುಗಳು. ಇಂಟರ್ನ್ಯಾಷನಲ್ ರಿವ್ಯೂ ಆಫ್ ಬಿಸಿನೆಸ್ ರಿಸರ್ಚ್ ಪೇಪರ್ಸ್, 6(5), 196–205.
- ನೆಟ್ಟರ್ಕ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಲ್ಚರಲ್ ಎಂಟರ್ಪ್ರೈಸಸ್. (2022). ಸಚಿವರ ಟೆರಕೋಟಾ ಭಾರತೀಯ ಕುಂಬಾರಿಕೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಬಲೀಕರಣ ಗೊಳಿಸುತ್ತಿದೆ. <https://niceorg.in> ಇಂದ ಪಡೆಯಲಾಗಿದೆ.
- ಪಾಟೀಲ್, ಬಿ.ಎಸ್. (2015). ಕರ್ನಾಟಕದ ಕುಶಲಕರ್ಮಿ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಔದ್ಯೋಗಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆ ಮತ್ತು ಗುರುತಿನ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟು. ಇಂಡಿಯನ್ ಜರ್ನಲ್ ಆಫ್ ಸೋಶಿಯಲ್ ವರ್ಕ್, 76(2), 223–238.
- ಸರ್ಕಾರ್, ಎಸ್. (2016). ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳ ಜೀವನೋಪಾಯದ ಸವಾಲುಗಳು: ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರ ಆಧಾರಿತ ಅಧ್ಯಯನ. ಆಕ್ಸ್‌ಫರ್ಡ್ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿ ಪ್ರೆಸ್.
- ಸರ್ಕಾರ್, ಎಸ್. (2016): ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳು ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮೀಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ: ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ. ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಶೋಧನಾ ಜರ್ನಲ್. 6(9), 78–85.
- ಶಾಂತಲಾ, ಎಂ. (2022). ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳಿಗೆ ಸವಾಲುಗಳು ಮತ್ತು ಅವಕಾಶಗಳು. ಸೌತ್ ಇಂಡಿಯನ್ ಜರ್ನಲ್ ಆಫ್ ಡೆವಲಪ್‌ಮೆಂಟ್ ಸ್ಟಡೀಸ್, 7(2), 66–80.
- ಸಿಂಗ್, ಎ., & ಕುಮಾರಿ, ಪಿ. (2023). ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳಿಗೆ ಡಿಜಿಟಲ್ ಸೇರ್ಪಡೆ ಮತ್ತು ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಪ್ರವೇಶ. ಸೀರಿಯಲ್ಸ್ ಪಬ್ಲಿಕೇಷನ್ ಲಿಮಿಟೆಡ್.
- ಸಿಂಗ್, ಎ., & ಕುಮಾರಿ, ಪಿ. (2023). ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಮಹಿಳೆಯರ ಡಿಜಿಟಲ್ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಸೇರ್ಪಡೆಯ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ. ಸೀರಿಯಲ್ಸ್ ಪಬ್ಲಿಕೇಷನ್ ಲಿಮಿಟೆಡ್.